

На сучасному етапі, у професійну модель випусника навчального закладу закладається ідея всебічної підготовки і виховання індивіда не лише як спеціаліста, професіонала своєї справи, а й як особистості. СОФТ СКИЛС

Як бачимо, розвиток особистості майбутнього педагога, його інтересів повинен відбуватися за умови переорієнтації навчального процесу з вузько-предметного характеру викладу і вивчення навчальних дисциплін на розвиток у магістрів професійно-зорієнтованої й наукової форми мислення; прояву творчості та креативного підходу.

Список літератури

Закон України "Про дошкільну освіту". URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2628-14/print1359838558319828>

Рогова Т. Професійна підготовка студентів у ВНЗ: її ознаки та якість. Збірник наукових праць "Педагогіка та психологія". Харків, 2017. Вип. 56. С. 294–30

УДК:159.9.07

Крутій Катерина,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри дошкільної освіти,
Маріупольський державний університет,
k.krutii@mu.edu.ua

Задорожна-Княгницька Леніна,
доктор педагогічних наук, професор,
декан психолого-педагогічного факультету,
Маріупольський державний університет,
l.zadorozhna-knyahnytska@mu.edu.ua,

Деснова Ірина,
кандидат педагогічних наук, доцент,
в.о. завідувачки кафедрою практичної психології,
Маріупольський державний університет,
i.desnova@mu.edu.ua

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО ОНЛАЙН-КОНСУЛЬТУВАННЯ В ПОСТВОЄННОМУ ПЕРІОДІ

Розвиток цифрових технологій створює передумови для безперешкодного та варіативного доступу до роботи з клієнтами [10]. Є зрозумілим, що у час активного використання цифрових технологій, освітній процес закладу вищої освіти не може залишатись осторонь [11].

Консультація є базовою навичкою професійної підготовки майбутніх практичних психологів. За військового стану в Україні психологічне консультування онлайн посідає чинне місце в діяльності практичного психолога. Можна з упевненістю стверджувати, що в низці випадків онлайн-консультація може мати переваги перед очним консультуванням. Це стосується і його більшої доступності, і дешевизни, і зручності як для психолога, так і для клієнта.

Останнім часом у всьому світі здійснено низку досліджень, присвячених роботі психолога онлайн. Відомі психологи та психотерапевти позитивно оцінюють онлайн-консультація. В Україні дослідженню різноманітних аспектів підготовки майбутніх

практичних психологів до роботи з клієнтами в форматі онлайн приділяли увагу Т. Гурлева, В. Кравченко, П. Лушин, Я. Сухенко, С. Яковенко та ін.

Також існує низка закордонних досліджень з приводу надання психологічної допомоги клієнтам шляхом онлайн-консультування: Дж. Агатоклеус (G. Agatokleous), Ф. Каталдо (F. Cataldo), Дж. Карбоне (G. Carbone), Дж. Хей (J. Hay), А. Зарфаті (A. Zarfati) та ін.

Так, американський психотерапевт і письменник Дж. Агатоклеус (G. Agatokleous) пише про те, що він не бачить жодної різниці між спілкуванням у Zoom і в одній кімнаті [8]. Джулія Хей (J. Hay) зазначає, що онлайн-робота є прекрасною можливістю надати психологічну допомогу значній кількості клієнтів, для яких раніше це було б важко через те, що вони перебувають у віддалених частинах земної кулі та не мають змоги особисто бути присутніми в умовах кабінету [9]. Проте В. Кравченко зауважує, що для нього онлайн-взаємодія з клієнтом позбавлена багатства сенсорних, емоційних і невербальних комунікацій [2, с. 168].

Військовий стан в Україні та прагнення до отримання невідкладної психологічної допомоги змушує громадян змінювати ставлення до здійснення психологами онлайн-консультування. Дж. Карбоне (G. Carbone), А. Зарфаті (A. Zarfati) та ін. наголошують, що деякі клієнти навіть готові відмовитися від можливості живої присутності в кабінеті психолога [5, с. 369]. Для таких осіб краще мати можливість віддаленого контакту та взаємодії, ніж не мати його зовсім. Нині саме робота онлайн дає змогу навчатися, обмінюватись досвідом та практичними навичками психологічного консультування онлайн незалежно від того, в якій частині світу перебуває клієнт.

На думку Франческо Каталдо (F. Cataldo) та Антоне Мендоза (A. Mendoza) та ін. під час консультування онлайн виникає ефект розгальмовування. Цей ефект полягає в тому, що за допомогою мережі Інтернет людям легше ділитися своїми переживаннями, думками і тривогами. Причина цього ефекту полягає у виникненні відчуття більшої захищеності, анонімності [7]. Негативний ефект розгальмовування виявляється в тому, що в онлайн-просторі клієнту легше проявляти агресію, вихлюпувати негативні почуття для позначення агресивних проявів у мережі («тролінг», «хейтинг» тощо). Навіть за умов існування агресивних проявів, консультування онлайн надає для практикуючого психолога набагато більшу захищеність, ніж робота віч-на-віч із клієнтом. Яку б агресію не проявляв клієнт, психологу, який консультує, не треба турбуватися про свою фізичну безпеку.

З погляду візуальної модальності спілкування за допомогою веб-камери може мати серйозну перевагу [3]. Так, у своїх роботах з NLP Джулія Хей (J. Hay) звертається до свого досвіду тренера й аналізує спілкування, виходячи з провідної модальності. В практичного психолога виникає можливість наблизити обличчя нашого співрозмовника і краще спостерігати за його мімікою. Психологиня вважає, що це особливо цінно для тих, хто погано бачить [9].

Започатковане нами дослідження мало на меті визначення початкового рівня готовності здобувачів освіти четвертого курсу ступеня вищої освіти «бакалавр» до онлайн-консультування. Перевірка стану готовності здобувачів освіти до онлайн-консультування здійснювалась за допомогою іспанського тесту IKANOS [6]. Тест самодіагностики IKANOS визначає рівень сформованості навичок цифрової компетентності за п'ятьма загальними критеріями, а саме: інформація та уміння працювати з даними; спілкування та співпраця; створення цифрового контенту; безпека; вирішення проблем. Він дозволяє швидко та в зручний час отримати дані про індивідуальний профіль цифрових навичок.

В дослідженні взяли участь здобувачі освіти закладів вищої освіти спеціальності 053 – «Практична психологія». Під час дослідницької діяльності застосовувалась багатоступенева

стратифікована вибірка: 369 здобувачів освіти спеціальності 053 «Практична психологія» віком від 20-21 рік, які мешкають у 23 містах з 5 областей України. Тестування було організовано викладачами кафедри практичної психології Маріупольського державного університету.

Здобувачам освіти випускних груп було запропоновано за бажанням самостійно визначити профіль власної цифрової компетентності (метод самотестування). Звіти здобувачів освіти про виконання тесту надавались за бажанням із дотриманням правил анонімності. Отримані дані групувались відповідно до показників тесту в загальну таблицю. Отримані дані оброблялись, порівнювались, аналізувались та перевірялись шляхом ранжування. Автори статті наголошують, що у зв'язку з особливостями використаного метода, отримані результати слід розглядати у якості пілотного дослідження.

Аналізу підлягав критерій «Спілкування та співпраця», який визначається такими показниками: взаємодія через цифрові технології; обмін інформацією за допомогою цифрових технологій; участь в суспільній діяльності за допомогою цифрових технологій; співробітництво за допомогою цифрових технологій; етика використання цифрових технологій; управління цифровою ідентичністю.

Так, статистичні дані за показником «*Взаємодія через цифрові технології*» свідчать, що 32,76% здобувачів освіти визначають власний результат як такий, що відповідає «середньому» рівню. Здобувачі освіти вдало застосовують під час онлайн-консультування розширені функції відеоконференцій (модерування, запис аудіо та відеозв'язку). У взаємодії з іншими суб'єктами за допомогою цифрових пристроїв на просунутому рівні знаходяться 40,24% респондента. Вони самостійно визначають доречність засобів цифрового зв'язку для конкретної клієнтської практики, знають які інструменти та засоби зв'язку будуть доречними для здійснення онлайн-консультування. За результатами дослідження 20,63% здобувачів освіти зазначили, що їх рівень психологічного консультування за допомогою цифрових технологій відповідає рівню «базовий». Респонденти зазначили що знають коли доречно а коли ні застосовувати синхронний та асинхронний зв'язок з клієнтом, вдало керують спамом. Початковий рівень здійснення онлайн-консультування за допомогою цифрових технологій визначився лише в 6,35% опитаних. Означений рівень характеризується вмінням відправляти, відповідати та пересилати електронні листи.

Аналіз даних за показником «*Обмін інформацією за допомогою цифрових технологій*» дозволяє дійти висновку про те, що 17,45% здобувачів освіти спеціальності 053 «Практична психологія» застосовують цифрові технології для обміну інформації в професійній діяльності відповідно до рівнів «початковий» та «базовий». Здобувачі освіти початкового рівня обмінюються цифровим контентом, який на їх думку, може бути цікавим та корисним, обмінюються інформацією з однокласниками та викладачами у загальному онлайн-просторі. Здобувачі освіти, які мають базовий рівень знають як користуватись хмарними сервісами у мережі інтернет (Google Disk, DropBox, OneDrive тощо). На думку 34,92% респондентів їхній рівень використання цифрових технологій для подальшого консультування онлайн відповідає рівню «середній». Вони знають як змінювати та поширювати контент, під час керування контентом здійснюють фільтрування, добирання та редагування інформації, щоб надати майбутнім клієнтам правдиву та доступну знання доступні інформацію. Також було зафіксовано, що відповіді 30,18% здобувачів освіти відповідають просунутому рівню комунікації за допомогою цифрових технологій. Здобувачі освіти означеної групи вказали, що знають як позначати джерело документів, що знайшли у мережі Інтернет. Зазначимо що переважна більшість здобувачів освіти користується такими девайсами: смартфон, мобільний

телефон, комп'ютер та ноутбук. Мобільний інтернет має найбільшу популярність серед респондентів. Здобувачі освіти застосовують інтернет для пошуку цікавої інформації та пошуку інформації для навчання.

Аналіз результатів за показником *«Участь у суспільній діяльності за допомогою цифрових технологій»* показав, що 26,98% здобувачів спеціальності 053 «Практична психологія» застосовують цифрові послуги на рівні «базовий» (активно користуються державними послугами у мережі Інтернет) та середньому рівнях (знають як здійснювати покупки в інтернеті, сплачувати необхідні товари та послуги). 25,40% мають початковий рівень використання суспільних цифрових послуг – мають досвід щодо здійснення онлайн-опитування та розміщення у мережі Інтернет фотографій та власного резюме. Просунутий рівень володіння цифровими технологіями у суспільній діяльності мають лише 20,64%. Здобувачі освіти означеної групи прагнуть обговорювати різні соціальні питання в мережі Інтернет за допомогою присутності на онлайн-форумах та в соціальних мережах.

Отримані діагностичні дані за показником *«Співробітництво за допомогою цифрових технологій»* показали, що переважна більшість здобувачів освіти характеризують власний рівень співробітництва як «середній» (28,57). Вони мають необхідні мультимедійні навички для управління налаштуваннями віртуальних зустрічей. 23,81% респондентів вважають, що мають «базовий» рівень встановлення співробітництва за допомогою цифрових пристроїв. Вони використовують різноманітні інструменти для спільної онлайн-роботи, знають як застосовувати соціальні мережі у якості каналів для надання психологічної допомоги онлайн. 22,22% студентів педагогічних спеціальностей відзначили власний рівень співробітництва через цифрові технології як «початковий». Здобувачі освіти цього рівня усвідомлюють переваги здійснення психологічної роботи онлайн, проте користуються ним рідко. 25,4% здобувачів освіти зазначили, що належать до «просунутого» рівня встановлення співробітництва через цифрові пристрої. Здобувачі освіти просунутого рівня мають навички створення онлайн-документів, можуть запрошувати та надавати дозволи для спільного його опрацювання.

Показник *«Етика використання цифрових технологій»* допомагає визначити наскільки здобувачі освіти знають правила поведінки та ноу-хау щодо користування цифровими технологіями та взаємодії в цифрових середовищах а також наскільки респонденти здатні адаптувати стратегії комунікації під конкретну аудиторію та врахувати культурну різноманітність та протиріччя поколінь у цифрових середовищах. Аналіз тестових даних за означеним показником доводить, що 52,39% здобувачів освіти знають як офіційно та неформально поводитись в мережі Інтернет, намагаються спокійно та продуктивно спілкуватись за будь яких обставин (просунутий рівень); 28,57% респондентів вважають, що дотримуються етичних правил під час користування цифровими пристроями відповідно до середнього рівня. Здобувачі освіти цієї групи стверджують, що намагаються дотримуватись етичних правил, проте і застосувати заходи щодо осіб, які виявляють неетичну поведінку в мережі Інтернет. На жаль, 9,52% опитаних зазначили що мають «початковий» та «базовий» рівні використання етичних норм у цифровому середовищі. Респонденти, які опинились на «початковому» та «базовому» рівнях зазначають, що володіють знаннями про етику публікації особистої інформації інших осіб, намагаються дотримуватись етичних правил під час онлайн-спілкування.

Створення однієї чи декілька цифрових ідентичностей вміння керувати ними дозволяє значно покращити репутацію про себе. Наскільки здобувачі освіти здатні працювати з даними, створеними за допомогою декількох цифрових засобів, середовищ і служб характеризує їх

уміння здійснювати управління цифровою ідентичністю. Статистичні дані за показником «Управління цифровою ідентичністю» свідчать, що 36,51% здобувачів освіти схарактеризовують власний результат як такий, що відповідає рівню «середній». Здобувачі освіти цієї групи зазначають, що мають декілька цифрових ідентичностей, якими користуються в залежності від мети та контенту. 34,92% респондентів вважають, що персоніфікують власні дані та дані клієнтів на просунутому рівні. Вони з обережністю ставляться до інформації, яку публікують, знають як діяти і до кого звертатись, коли виникають проблеми з цифровою ідентифікацією. 20,63% здобувачів освіти мають навички відслідковування власної інтернет-активності та схарактеризовують свій рівень цифрової ідентичності як базовий. На жаль 7,94% осіб визначили власний рівень цифрової ідентичності як такий, що відповідає початковому. Здобувачі освіти цього рівня вміють створювати власний профіль у соціальних мережах та відмічають, що бажали б покращити власну цифрову ідентичність. Отже, як навчальній діяльності у мережі Інтернет так і спілкуванню, здобувачі освіти відводять однакову кількість часу. Вони обмінюються даними, інформацією та цифровим контентом з іншими за допомогою цифрових технологій, можуть діяти в якості посередника, знати практичні методи створення покликання та атрибуції.

Переважає більшість здобувачів освіти зорієнтовано на миттєвому обміні повідомленнями, безперервному потоці новин та присутності в чатах, менеджерах та соціальних мережах. Зорієнтованість здобувачів освіти на миттєве отримання необхідної інформації проковує до створення спільнот та окремих груп для обміну знаннями та досвідом у соціальних мережах.

Список літератури

Лушин П. В., Сухенко Я. В. Підготовка майбутніх психологів на початку війни в Україні: формат «Живої психологічної лабораторії». *Психолого-педагогічний супровід професійної підготовки та підвищення кваліфікації фахівців в умовах воєнного стану*: Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2022 року). Київ: ДЗВО «УМО», 2022. С. 14-18.

http://umo.edu.ua/images/content/institutes/imp/vydannya/konferenc/2022/Materials-XI-International-conf_20_05_2022.pdf#page=14

Кравченко В. П. Психологічне консультування під час війни. *Scientific Collection «InterConf»*, 2022. Вип.130. С. 166-169.

Крутії К.Л., Деснова І.С. Термінологічне поле освітнього процесу: супровід та підтримка. *Multidisciplinárni mezinárodní vědecký magazín “Věda a perspektivy” je registrován v České republice. Státní registrační číslo u Ministerstva kultury ČR: E 24142*. 2022. № 4 (11). С. 111-121. DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-4\(11\)](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-4(11))

Яковенко С. І., Гурлева Т. С. Можливості дистанційного консультування в утруднених умовах життя. *Актуальні проблеми психології*: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Том 14: Методологія і теорія психології. Вип. 3. Київ–Ніжин. Видавць «ПП Лисенко М. М.». 2020. С. 357-368.

Carbone G. A., Zarfati A., Nikoli M. S., Paulis A., Turzhansky G., Valenti G., Valenti E. M., Massullo C., Farina B., Emperors K. Online psychological counseling during isolation reduces anxiety symptoms and negative consequences: conclusions from Italian practice. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 2022. 29(1). 367-372. <https://doi.org/10.1002/cpp.2608>

Digital competences self-diagnosis test. ICANOS my digital competences. 2022.<https://test.ikanos.eu/index.php/1?newtest=Y&token=estuduniv&lang=en>

Cataldo F., Mendoza A., Chang S., Buchanan G., Nicholas T. Strengthening Therapeutic Processes in Psychotherapy Using Video Conferencing: A Study of the Technological Perspective of Psychologists. *JMIR Formative Research*, 2023. No. 7. DOI10.2196/40542

Agatokleous G., Taiwo A. O. How Online Counseling Is Used, Evaluated and Accepted. *Digital Innovations to Support Mental Health*, 2022. DOI:10.4018/978-1-7998-7991-6.ch011

Hay J. (2020) Working Online. IDTA Newsletter. 2020. No. 15 (4). P. 1-17.

Holiuk O., Kruty K., Desnova I., Blashkova O. & Korylchuk N. (2022). Problems and Prospects of Formation of Digital Competence of Future Scientific and Pedagogical Workers of Higher Education Institutions Through Gamification: Opportunities Kahoot, Quizlet in the European Union. *Journal of Curriculum and Teaching*, Vol. 11, No. 4. P. 108-119
DOI: <https://doi.org/10.5430/jct.v11n4p108>

Kruty K., Holiuk O., Desnova I., Shykyrynska O. Formation of Digital Competence of Students of Pedagogical Institutions of Higher Education in Ukraine in the Post-COVID Space. *University and institutional scientific research: Collective monograph*. 2022. 245-261.
<https://phaidra.univie.ac.at/view/o:1621278>

УДК 378.4:355.01-021.68

Коляда Ігор,
доктор історичних наук, професор,
професор кафедри методики навчання суспільних
дисциплін і гендерної освіти, Інституту історичної освіти
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
kolyada.i.a.1968@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-3802-9082>

Медвідь Софія,
здобувач вищої освіти,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
marfushka.024@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0007-5881-6714>

РОЛЬ СІЛЕЗЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ В КАТОВІЦЕ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ ПОСТВОЄННОЇ УКРАЇНИ

Освіта та наука займають центральне значення для соціального прогресу та розвитку суспільства. Зокрема, провідна роль надається університетам, які формують наступне покоління кваліфікованих фахівців для вирішення сучасних проблем. Наукові досягнення, провідні в інноваціях та технологіях, сприяють технічному та соціокультурному розвитку в умовах поствоєнної ери. Міжнародна освітня співпраця додатково підсилює цей вплив, забезпечуючи обмін знань та ідей між країнами. Наразі Україна шукає найкращі шляхи для здійснення свого розвитку, зокрема, через співпрацю з міжнародними освітніми установами. Сілезький університет в Катовіце, Республіки Польщі, може відіграти суттєву роль у забезпеченні майбутньої поствоєнної розбудови України.

Сілезький університет в Катовіце було засновано у 1968 році і є одним з найбільших державних ВНЗ Польщі. За такий відносно короткий час, університет підписав більш ніж 1000 угод про співпрацю з освітніми установами з 50 країн світу [8]. Роль Сілезького університету